

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרופ שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

האם מותר לסדר את המיטה בשבת?

אסור להכין משבת לצורך מוצאי שבת. ומשום כך, אסור להחליף בשבת את מצעי המיטה הישנים במצעים חדשים לצורך מוצאי שבת, וכן אסור לסדר את המטה לצורך מוצאי שבת.

אמנם, לצורך השבת עצמה מותר להציע מצעים. [אך לכתחילה עדיף להציע את המצעים כבר בערב שבת משום כבוד השבת].

וכתב המ"ב⁵, שאף להציע את המיטות כדי שיהיה הבית מסודר מותר, כיון שהוא דבר מגונה ובזיון לשבת שתעמוד המיטה ככה בלי מצעים. ולכן, אם אחרי שינת הצהריים בשבת רוצה לסדר את הסדינים בשביל שיראה החדר מסודר, נחשב הדבר לצורך שבת, ומותר.

האם מותר לסחוט פרי בשבת?

הנה אחת מל"ט אבות מלאכות שבת היא מלאכת "דש". הדישה היא פירוק הפרי מהקליפה והשיבולים אליהם היה מחובר בשעת גידולו.

סחיטת פירות היא תולדה של מלאכת דש, שהרי זה ג"כ פעולה דומה, דהיינו הפרדת המיץ ממקום חיבורו שגדל שם. וכמו כן, חליבת פרה או הוצאת דם⁶ גם הם מכלל תולדת מלאכת דש, שג"כ פעולתם היא הפרדת דבר ממקום חיבורו שגדל שם.

השו"ע⁷ מחלק את סוגי הפירות לשלשה חלקים. יש פירות שאיסור סחיטתם הוא מדאורייתא, יש פירות שאיסור סחיטתם הוא מדרבנן, ויש פירות שמותר לסוחטם, ויתבאר להלן.

מה דין קיפול הטלית בשבת?

לפי המבואר בגליון הקודם, הפושט טליתו בשבת לאחר התפלה, אסור לו לקפלה, מאחר שאין משתמשים בה שוב במשך השבת, ובפרט אם הטלית כבר כובסה או שנוקתה בניקוי יבש.

אמנם, השו"ע¹ הביא את דעת ה"מרדכי" שמותר לקפל בגד שלא לפי הקפלים הראשונים, ולכך אם רוצה יכול לקפל טליתו באופן שונה מהקפלים שרגיל לקפל².

ובמ"ב³ כתב, שכן סתמו האחרונים שמותר לקפל לא לפי הקפלים המקוריים, ומ"מ מי שרוצה להחמיר על עצמו שלא לקפל כלל, ודאי עדיף.

אמנם, דעת הרבה פוסקים ספרדיים, שאף שבסתם בגד יש להחמיר שלא לקפל כלל, מכל מקום בטלית שהיא חפץ מצוה, יש לקפלה בשבת שלא לפי הקפלים המקוריים, ולא להשאירה כך בצורה לא מכובדת⁴.

לסיכום:

אין לקפל את הטלית בשבת באופן הרגיל.

אמנם, מותר לקפלה שלא על פי הקפלים המקוריים, וחלק מן הפוסקים אומרים שכן צריך לעשות.

ויש אומרים, להחמיר ולא לקפל את הטלית כלל.

אך ודאי שאין צריך לגלגל את הטלית בצורה לא מכובדת, אלא מותר לקפלה בצורה אקראית ולא מכוונת, ולהניחה בצורה מכובדת על גבי כסא וכדומה.

¹ סימן ש"ב סעיף ג'.

² ועיין שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק ט"ו סעיף מ"ו שכתב, שזה בתנאי שיחזור ויקפל אחרי יציאת השבת בקיפולים הרגילים. ועיי"ש בהערה קנ"ד שכתב, שאם מקפל בכל שבת קיפולים אחרים לגמרי, מותר.

³ סימן ש"ב ס"ק י"ט.

⁴ כף החיים סימן ש"ב ס"ד כ"א - כ"ה, אור לציון חלק ב' כ"ד - ג'.

⁵ מ"ב סימן ש"ב ס"ק י"ט.

⁶ לשיטת הרמב"ם, אבל דעת ראשונים אחרים שאיסור הוצאת דם הוא משום.

⁷ סימן ש"כ ס"א.

הפירות שאיסור סחיטתם מדאורייתא:

הגמ' בשבת⁸ אומרת שמן התורה אסור לסחוט רק זיתים וענבים. ומפרש רש"י, שהטעם הוא שרק זיתים וענבים הדרך לסחוט, אבל שאר פירות אין הדרך לסחוטם. וכתב החיי אדם⁹, שלפ"ז ה"ה כל מיני פירות שהדרך לסחוטם, אסור לעשות כן מן התורה. וכן מצינו שכתב כבר הרשב"א¹⁰, שהטעם בזיתים וענבים משום דרובן לסחיטה, אבל שאר פירות רובן לאכילה, ומשום כך אף שאר פירות שרובן לסחיטה, יש בהם איסור מן התורה לסחוטם. אבל יש מהפוסקים¹¹ הסובר כי האיסור מן התורה נאמר רק על זיתים וענבים בלבד, ולא על שאר פירות כלל, אף אם הדרך לסחוטם.

פירות שאיסור סחיטתם מדרבנן:

בש"ע¹² הביא דוגמא לפירות שאיסור סחיטתם הוא מדרבנן – תותים ורימונים. והטעם הוא, שתותים ורימונים בדרך כלל הם עומדים לאכילה, אך אסרו חז"ל לסחוטם מפני שיש אנשים שסוחטים אותם, וגזרו פירות אלו אטו זיתים וענבים¹³.

ובמ"ב¹⁴ הוסיף בזה עוד בשם המג"א, שאף פרי שיש איזה מקום בעולם שרגילים לסחוטו מחמת שיש להם הרבה מאותו הפרי וכדו', אסור לסחוטו בכל מקום. אך כ"ז דוקא אם אף בשאר מקומות היו סוחטים את הפרי הזה אם היה להם הרבה ממנו.

ופירות וירקות רבים נכללים בכלל זה, כגון תפוח, תפוז, שיזף, אפרסק, אגס, גזר, עגבניה, ועוד. אמנם בביאור הלכה¹⁵ כתב לפקפק על תנאי זה שכתב המג"א שדווקא אם בשאר מקומות גם היו סוחטים את הפרי הזה אם היה להם הרבה ממנו, וכתב שכל שבאיזה מקום בעולם סוחטים פרי זה, אסור לסחוטו בכל מקום, אפילו שאף אם היה להם הרבה ממנו לא היו סוחטים זאת.

והדוגמא לדבר זה הוא, אבטיחים, שבמדינת מקסיקו רגילים לסחוט אבטיחים למשקה, אך אנו רואים שבארץ ישראל אף שיש הרבה אבטיחים אין רגילים לסחוטם למשקה, וא"כ לפי המג"א מותר יהיה לסחוטם. אך כבר כתב הביאור הלכה, שגם במקרה כזה אסור לסחוטם.

פירות המותרים בסחיטה:

פירות שאין דרך לסחוטם בשום מקום בעולם מותרים בסחיטה.

מיץ שנסחט מעצמו האם מותר בשתייה?

חז"ל גזרו על מיץ שנסחט מעצמו מהפרי שאסור לשתותו. והטעם, מפני שאם ישנה ממנו יש חשש שמא יבוא לסחוט את הפרי לכתחילה¹⁶. אך יש חילוק בזה בין פירות האסורים בסחיטה מדאורייתא, לפירות האסורים בסחיטה רק מדרבנן¹⁷.

שפירות האסורים בסחיטה מדאורייתא, אפילו אם הם עומדים לאכילה, המשקה שזב מהם אסור בשתייה. מפני שאפילו שהם עומדים לאכילה, יש חשש שכיון שרובן עומדים לסחיטה סוף סוף יהיה נוח לו במשקה שזה מהן, ויבוא לסחוט מהן עוד.

אבל הפירות האסורים בסחיטה רק מדרבנן, תלוי בזה: שאם עומדים לסחיטה, אסור לשתות את המשקה הזב מהן מהטעם הנ"ל. אבל אם הם עומדים לאכילה, מותר לשתות את המשקה הזב מהן, מפני שלא נוח לו במשקה שיצא מהן שהרי רובן עומדים לאכילה ולא לסחיטה.

בגליון הבא:

- האם מותר לאשה להתאפר בשבת?
- האם מותר להסיר לק מהציפורניים בשבת?
- מדוע מותר לאכול מאכלים אדומים בשבת, הרי זה צובע את השפתיים?
- אם צמותיה של הילדה התפרקו בשבת, האם מותר לחזור ולקולען שוב?
- מה דין סירוק השיער בשבת?
- מה דין סירוק פאה בשבת?

⁸ דף קמ"ה ע"א בסוף העמוד.

⁹ כלל י"ד בנשמת אדם ס"ק ב'.

¹⁰ שבת קמ"ה ד"ה למימיהן.

¹¹ צמח צדק חדש למשניות פרק כ"ב.

¹² שם.

¹³ מ"ב סק"ה.

¹⁴ סק"ח.

¹⁵ ד"ה ובמקום שנהגו.

¹⁶ מ"ב סק"ג.

¹⁷ ש"ע שם.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il